

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Laiks izrāvienam ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā

05.04.2023.

Edgars Korčagins, Oskars Erdmanis, Baiba Bebre

Par revīziju

Mērķu ieviešanas perioda vidus

Motivācija un revīzijas mērķis

Sniegt ieguldījumu Latvijas ilgtspējīgai
attīstībai

Īsi par ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem

Pieņemti 2015.gadā laika periodam līdz 2030.gadam

17 mērķi un tiem pakārtoti 169 apakšmērķi

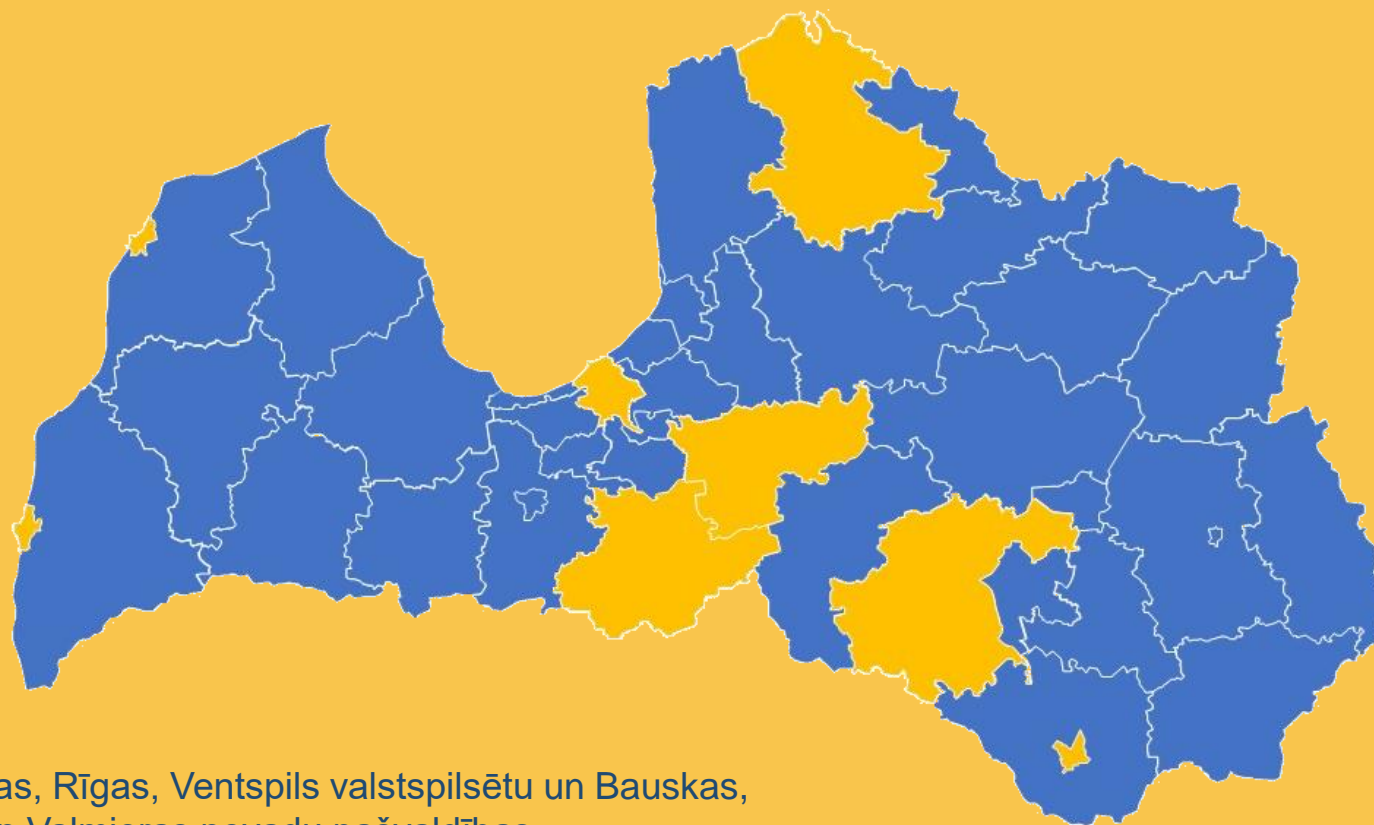
Ekonomiskās, sociālās un vides dimensiju līdzsvars

Nabadzības mazināšana un ilgtspējīga attīstība

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Sadarbības pašvaldības

Daugavpils, Liepājas, Rīgas, Ventspils valstspilsētu un Bauskas,
Jēkabpils, Ogres un Valmieras novadu pašvaldības
Pārresoru koordinācijas centrs, Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrija un visas pārējās ministrijas

Revīzijas vērtētie priekšnoteikumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanai

Koordinēšana
un sabiedrības
iesaiste

Integrēšana
attīstības
plānošanā un
budžetos

Progresā
uzraudzība

Rezultāti

Latvijā darbs notiek bez procesa virsvadības, bez konkrēta plāna un bez konkrēta uzdevumu un atbildības sadalījuma

Iesaistīti ir PKC, CSP, ministrijas, taču nepietiekama pašvaldību, NVO un citu ieinteresēto pušu iesaiste

Mērķu integrēšana attīstības plānošanā

**IAM un Latvijas attīstības mērķu
salīdzinājuma kartējums ir nepilnīgs**

**Latvijai aktuāli 139 IAM apakšmērķi jeb 82%
no kopējā apakšmērķu skaita**

**55% IAM apakšmērķu nav sasaistes ar
NAP 2021. – 2027.gadam**

**17% IAM apakšmērķu nav sasaistes ar
politikas plānošanas dokumentiem**

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

IAM sasniegšanai veltīto finanšu apmēru nav iespējams noteikt

Sasaiste ar IAM tikai 3 ministriju budžeta pieprasījumos

4 no 8 pašvaldībām sasaiste ar IAM

Konkrēts finansējums IAM tikai vienā pašvaldībā

Izšķiršanās par IAM integrēšanu budžeta plānošanā

AP2027 PRIORITĀTE	RĪGAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS STRATĒGIJA 2030	ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶI
1. Ērta un videi draudzīga pārvietošanās pilsētā		

ANO ilgtspējīgas attīstības mērķi līdz 2030. gadam	VP1: Zaļa, vieda un sasniedzama Liepāja un DKN	VP2: Cilvēkresursu attīstība	VP3: Atvērta pārvaldība un saikņu stiprināšana starp pašvaldību, uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un iedzīvotājiem	VP4: Konkurētspējīga, daudzveidīga uzņēmējdarbības vide	VP5: Līdzvērtīgi kvalitatīva un radoša vide pilsētu un novada izaugsmei
Novērsta nabadzība		X	X	X	
Dzimumu līdztiesība	X	X	X	X	X
Cienīgs darbs un ekonomiskā izaugsme		X		X	X

Bauskas novada pašvaldības rīcības ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā

ANO mērķis	Saturs	Rīcības virziens attīstības programmā
1 NOVĒRSTA NABADZĪBA 	Latvijas mērķis ir mazināt nabadzības riskus visiem iedzīvotājiem. Ekonomiskā izaugsme, atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, pārdomāta nodokļu sistēma, mūžizglītība un cienīgs (drošs, pietiekami atalgots) darbs novērš nabadzību.	Labklājība visiem / sociālā un veselības joma; Sociālo pakalpojumu kvalitāte, pieejamība un attīstība.
2 NOVĒRSTS BĀDS UN ILGTSPĒJĪGA LAUKSAIMNIECĪBA 	Ilgtspējīga un videi draudzīgu lauksaimniecības produktu ražošana; bioloģiskās lauksaimniecības platību palielināšana; nišas produktu ražošana un to iekļūšana tirgū, mazo un vidējo saimniecību attīstība, vienlaikus uzlabojot lauku dzīves vides kvalitāti.	Veselības veicināšana un slimību profilakse.

Teritoriālā vienība	Nr.p.k.	VP, RV, U	Investīciju projekts	Rezultāti	Saistītie projekti	Atbildīgie	Laiks	Summa KOPĀ indikatīvi, EUR	t.sk. PAŠV., EUR	VALSTS, EUR	CITI, EUR	ES fondi, EUR	Finans. (apz.)	ANO m
Valmieras novads	19	1112	Vides pieejamības uzlabošana Valmieras novada izglītības iestādēs	Pasākumi vides un informācijas pieejamības uzlabošanai cilvēkiem ar speciālajām vajadzībām VNP dibinātajās izglītības iestādēs; Izglītības iestādes ir pieejamas cilvēkiem ar speciālām vajadzībām.		Pašvaldība (IP, NĪAP)	2023-2028	500,000	500,000				Pašvaldība	1., 3., 4., 10.

Progresu uzraudzība

Regulāra un sistemātiska progresu uzraudzība nenotiek

Aktuāla informācija par Latvijas progresu nav pieejama

Jau sniegti divi «obligātie» ziņojumi ANO

ANO vērtējumā Latvijā dati ir pieejami tikai 57% IAM progresu rādītāju mērīšanai

Ieteikumi

**Priekšlikums Ministru prezidentam
uzņemties politisku līderību**

**PKC, VARAM un pašvaldībām sniegti
10 ieteikumi**

Piedāvātais atbalsts

Kartējums – pašvaldībām aktuālie IAM

Nr.p.k.	Ilgspējīgas attīstības mērķis	Ilgspējīgas attīstības apakšmērķis	Attiecas uz pašvaldībām UCLG vērtējumā	Valsts kontroles identificētā pašvaldības funkcija	Funkcija atbilstoši Pašvaldību likumam	Atsauce
1. mērķis VISUR IZSKAUST NABADZĪBU VISĀS TĀS IZPAUSMĒS						
1	1. mērķis VISUR IZSKAUST NABADZĪBU VISĀS TĀS IZPAUSMĒS	1.1. Līdz 2030. gadam visur izskaust galēju nabadzību, kāda, pēc pašreizējiem kritērijiem, ir tad, ja cilvēkam jāpārtiek ar mazāk nekā USD 1,25 dienā.	x	x	* nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā, kā arī iespēju saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus;	Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 9. punkts
2	1. mērķis VISUR IZSKAUST NABADZĪBU VISĀS TĀS IZPAUSMĒS	1.2. Līdz 2030. gadam vismaz uz pusi samazināt to visu vecumu vīriešu, sieviešu un bērnu īpatsvaru, kuri dzīvo nabadzībā visās tās dimensijās atbilstoši valstī pieņemtajai definīcijai.	x	x	* nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā, kā arī iespēju saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus; * īstenot bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību;	Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 9. punkts, 11. punkts
3. mērķis NODROŠINĀT VESELĪGU DZĪVI UN SEKMĒT LABKLĀJĪBU JEBKURA VECUMA CILVĒKIEM						
16	3. mērķis NODROŠINĀT VESELĪGU DZĪVI UN SEKMĒT LABKLĀJĪBU JEBKURA VECUMA CILVĒKIEM	3.1. Līdz 2030. gadam samazināt māšu mirstību visā pasaulē līdz mazāk nekā 70 gadījumiem uz 100 000 dzemdību, kurās piedzimuši dzīvi bērni	x	x	* gādāt par iedzīvotāju veselību — īstenot veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumus un organizēt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību;	Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 6. punkts
17	3. mērķis NODROŠINĀT VESELĪGU DZĪVI UN SEKMĒT LABKLĀJĪBU JEBKURA VECUMA CILVĒKIEM	3.2. Līdz 2030. gadam panākt, ka vairs nenotiek novēršami jaundzimušo un bērnu vecumā līdz 5 gadiem nāves gadījumi, visām valstīm izvirzot mērķi samazināt jaundzimušo mirstību līdz vismaz 12 gadījumiem uz 1000 dzemdību, kurās piedzimuši dzīvi bērni, un bērnu vecumā līdz 5 gadiem mirstību līdz vismaz 25 gadījumiem uz 1000 dzemdību, kurās piedzimuši dzīvi bērni	x	x	* gādāt par iedzīvotāju veselību — īstenot veselīga dzīvesveida veicināšanas pasākumus un organizēt veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību; * nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā, kā arī iespēju saņemt sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus; * īstenot bērnu un aizgādībā esošo personu tiesību un interešu aizsardzību;	Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 6. punkts, 9. punkts un 11. punkts

Ceļa karte darbā ar IAM

Ceļa karte pašvaldībām darbā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem

Rīga 2023.

CEĻA KARTE PAŠVALDĪBĀM DARBĀ AR ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶIEM

Ceļa karte pašvaldībām darbā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem

Par ceļa karti

Ceļa karte ir izstrādāta, izmantojot revīzijā "Vai Latvijā ir izveidoti priekšnosacījumi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanai?" iegūto informāciju par starptautisko labo praksi ilgtspējas jomā. Šis informatīvais materiāls ir sagatavots, lai atbalstītu pašvaldības praktiskā darbā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķiem (turpmāk – IAM), vienlaikus apzinoties, ka ceļā uz ilgtspējību nav vienas pareizās receptes un tikai katras pašvaldības kompetencē ir tai aktuālo mērķu un aktivitāšu noteikšana. Ceram, ka šajā dokumentā apkopotie resursi palīdzēs pašvaldībām plašo un universālo ideju – ilgtspējīgas attīstības mērķi – piepildīt ar konkrētu, katras pašvaldības situācijai atbilstošu saturu.

Satura rādītājs

Kas ir ANO IAM? Kāpēc tie ir svarīgi man un manai pašvaldībai?.....	2
Kurš atbild par IAM īstenošanu?.....	3
Pamata soļi darbā ar IAM: ar ko sākt?	4
Izpratnes radīšana par IAM un sabiedrības iesaiste.....	4
IAM integrēšana pašvaldību attīstības plānošanas dokumentos... 5	
IAM integrēšana pašvaldību budžeta plānošanas procesā	6
IAM progresa uzraudzība	6
Noderīgi resursi	7
Atsauces	7

Kas ir ANO IAM? Kāpēc tie ir svarīgi man un manai pašvaldībai?

Ikviena pasaules valsts arvien vairāk saskaras ar izaicinājumiem, kā sabalansēt ekonomisko izaugsmi ar pieaugošo dabas resursu patēriņu un pieaugošo plaisu ienākumu un labklājības līmeņa atšķirībā starp dažādām sabiedrības grupām.

Kā atbildi globālajiem izaicinājumiem visas 193 Apvienoto Nācijās Organizācijas (turpmāk – ANO) dalībvalstis 2015. gadā pieņēma rezolūciju¹ "Mūsu pasaules pārveidošana: ilgtspējīgas attīstības programma 2030. gadam" jeb *Dienaskārtību 2030, kas nosaka 17 IAM un tiem atbilstošus 169 apakšmērķus, kas sasniedzami līdz 2030. gadam (skatīt 1. attēlu).*

Ceļa karte darbā ar IAM

CEĻA KARTE PAŠVALDĪBĀM DARBĀ AR ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶIEM

1 ĀRSTĀVĪBAS VEIKSMI Visur izskatīt nabadzību visā tās izpausmēs	2 NOBĒRŠANO UN IETĪVĪBU VEIKSMI Izskatīt bēdus, parūkt pārkāps drošību un izstrādāt un veicināt ilgtspējīgu lauksaimniecību	3 ĀRSTĀVĪBAS VEIKSMI Nodrošināt veselīgu dzīvi un veicināt iedzīvotāju jebkura vecuma cilvēkiem	4 IZGLĪTĪBAS VEIKSMI Nodrošināt iekļaušanos un kvalitatīvu izglītību un veicināt mūžizglītības iespājas	5 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Pārskatīt dzīvotņu līdztību un nodrošināt pārmērīgas iespājas visām sievietēm un meitenēm	6 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Nodrošināt sētas un samērīgus piegābi visiem un ilgtspējīgu pārvaldību
7 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Nodrošināt visiem pieejamiem un ilgtspējīgu enerģiju un tīru enerģiju par pieņemamu cenu	8 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Veicināt noturīgu, iekļaušanos un ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi, pilnīgu un produktīvu nodarbinātību, kā arī cilvēku cieņu darbu visiem	9 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Veidot noturīgu infrastruktūru, veicināt iekļaušanos un ilgtspējīgu infrastruktūru un veicināt inovācijas	10 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Samazināt nevienlīdzību starp vīriem un vāstiem iekšienē	11 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Padarīt pilsētas un apdzīvotas vietas iekļaušamas, drošas, pieejamas un ražošanas modeļus	12 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Nodrošināt ilgtspējīgas patēriņa paradumus un ražošanas modeļus
13 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Veikt efektīvus pasākumus, lai cīnītos pret klimata pārmaiņām un to ietekmi	14 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Saglabāt un ilgtspējīgi izmantot okeānus, jūras un to resursus, lai nodrošinātu ilgtspējīgu attīstību	15 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Aizsargāt, atjaunot un veicināt savstarpēji ekosistēmu ilgtspējīgu izstrādi	16 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Veicināt miermīlīgu un iekļaušanos sabiedrību ilgtspējīgu attīstību, nodrošināt tiesīgas tiesas pieprasību visiem	17 ĪSTENOŠANAS VEIKSMI Stiprināt globālas partnerības izstrādi un atjaunot globālo partnerību ilgtspējīgu attīstībai	

1. attēls. Dienaskārtībā 2030 ieviesta IAM. Revīziju veidošanas attēls.

Visi 17 mērķi ir savstarpēji saistīti un nedalāmi¹ – tie jāīsteno saskaņoti, nevis sadrumstaloti. Piemēram, kultūras joma ir saistīta gan ar nabadzības mazināšanu, gan izglītību un vides ilgtspēju. Savukārt vides jomu ietekmē gan ekonomiskā attīstība, gan sociālās problēmas. IAM aicina veidot sadarbību starp ministrijām, nozarēm, pašvaldībām un citām ieinteresētajām pusēm, lai politiku izstrādē risinātu savstarpēji saistītus problēmjautājumus.

Kurš atbild par IAM īstenošanu?

Galvenā atbildība par IAM sasniegšanas virzību, kā arī progresu uzraudzību un izvērtēšanu ir paredzēta² valsts valdībām. Tai pat laikā, lai īstenotu apņemšanos³ nevienai neatstāt novārtā, Dienaskārtība 2030 paredz², ka tās īstenošanas procesā ir plaši jāiesaista dažādas ieinteresētās puses, tostarp visi valsts pārvaldes līmeņi, pilsoniskā sabiedrība un privātais sektors.

IAM sasniegšanā īpaši nozīmīga loma ir arī vietējām pašvaldībām – ANO ekspertī definējuši⁴, ka līdz pat 65% no IAM 169 apakšmērķiem ir saistīti ar pašvaldību kompetencē esošām darbībām un tieši vietējās pašpārvaldes līmenis būs izšķirošais posms IAM sasniegšanā. Savukārt, izvērtējot Pašvaldību likumā paredzētās pašvaldību autonomās funkcijas, revidentu vērtējumā, vismaz 53% no Latvijas pašvaldību funkcijām ir saistītas ar IAM. Tāpēc Dienaskārtības 2030 īstenošanā būtiska ir plaša

CEĻA KARTE PAŠVALDĪBĀM DARBĀ AR ANO ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS MĒRĶIEM

pašvaldību iesaiste un IAM izpratnes veicināšana vietējā un reģionu līmenī.

Pašvaldību loma IAM sasniegšanā izpaužas⁷ gan attīstības plānošanā, gan budžeta plānošanā un līdzekļu piešķiršanā ar IAM saistītām aktivitātēm. Tāpat pašvaldībām kā iedzīvotājiem tuvākajam valsts pārvaldes līmenim ir iespējams efektīvi apzināt un koordinēt vietējā līmeņa ieinteresētās puses (iedzīvotājus, uzņēmējus, NVO u.c.) mērķu sasniegšanai.

Darbs ar IAM valstīm un pašvaldībām ļauj sistēmiski novērtēt un salīdzināt savu attīstību globālā mērogā, lai identificētu savas vājās puses un ilgtermiņā mērķtiecīgi rīkotos to pilnveidošanai, sabalansējot dažādās vajadzības, veicinot augstu dzīves līmeni un apmierinātu sabiedrību.

Pamata soļi darbā ar IAM: ar ko sākt?

Dienaskārtības 2030 īstenošanas gaitā tiek izcelta nepieciešamība integrēt Dienaskārtību 2030 attīstības plānošanas procesos ne tikai nacionālā, bet arī vietējā līmenī. Šajā kontekstā plaši tiek lietots jēdziens lokalizācija, kas apzīmē IAM integrēšanu, īstenošanu un uzraudzību vietējā līmenī, lai sasniegtu globālos mērķus⁸. Starptautiskajā praksē tiek izcelti šādi soļi IAM lokalizācijai:

- Izpratnes veicināšana par IAM un sabiedrības iesaiste
- IAM ietveršana attīstības plānošanas dokumentos
- Finansējuma piešķiršana IAM īstenošanai
- IAM progresu uzraudzība - kur esam un ko varam uzlabot?

Izpratnes radīšana par IAM un sabiedrības iesaiste

Lai sasniegtu IAM, ir nepieciešams sabiedrības atbalsts un dialogu ar sabiedrību. Tāpēc nepieciešams veicināt ieinteresēto pušu izpratni par IAM un to nozīmi, kā arī veicināt sabiedrības līdzdalību IAM īstenošanas pasākumos. Vērtējot iespējamos pasākumus IAM popularizēšanai un sabiedrības iesaistei, pašvaldība var aplūkot dažādus jautājumus:

- Vai ir skaidrs, kuru darbinieku kompetencē ietilpst darbs ar IAM (piemēram, attīstības plānošanas speciālisti, finanšu speciālisti, u.c.)?
- Vai pašvaldības vadība un darbinieki ir informēti par IAM? Ir svarīgi, lai domes deputāti un darbinieki ne tikai ir informēti IAM, bet arī izprot to nozīmi un pievienoto vērtību pašvaldībai, jo tas veicina atbalstu IAM praktiskai īstenošanai. Izpratne par IAM tāpat palīdz pašvaldības darbiniekiem saprast, cik lielā mērā pašvaldības īstenotās aktivitātes jau veicina IAM īstenošanu (piemēram, bioloģisko atkritumu šķirošana skolās vai kompostēšanas laukumu izveide pašvaldības teritorijā palīdz sasniegt ar pārtikas atkritumu apjoma mazināšanu saistītus mērķus).

Latvijas Republikas
Valsts kontrole

Skanstes iela 50, Rīgā, LV-1013
Tālrunis: 67017500
E-pasts: lrvk@lrvk.gov.lv
FB/Twitter: @VKontrole

Paldies par uzmanību! Laiks jautājumiem un diskusijām!